

LIVABLE 'SCAPES

skapandet av levande och hållbara platser

Livable 'scapes

Vår vision är att få människor att komma ut. Genom att bygga ett hållbart och attraktivt samhälle vill vi få människor att vistas mer utomhus. Därför låter vi platsens förutsättningar vägleda utformningen med målet att skapa långsiktigt välfungerade miljöer. Vi vill skapa platser där människa och natur sätts i fokus. Med det menar vi miljöer som ska vara inbjudande för vistelse och passage, vara trafiksäkra, erbjuda olika alternativ för hållbar mobilitet, samverka med ekosystemtjänster, underlätta blågröngråa synergier och vara klimatsäkrade för alla möjliga scenarion. Detta bidrar till att skapa hög livskvalitet. Med begreppet **Livable 'scapes** vill vi belysa flera typer av levande platser, gaturum och landskap.

I detta häfte har vi formulerat våra tankar kring hur man kan skapa livable' scapes. Vi vill belysa vikten av diversitet i stadslandskapets typologi för att uppnå trivsamma, klimatsmarta, multifunktionella och attraktiva platser, något som kan bidra till mer kvalitet en urban miljö. På följande sidor skriver vi kortfattat om våra tankar kring livable 'scapes i fyra avsnitt:

- *Klimatoptimerad utformning*
- *Multifunktionalitet & samverkan*
- *Pålitlig gestaltning & smart mobilitet*
- *Platser som lockar*

Skate och aktivitetsyta
i Kanalparken,
Kristianstad

Delta i samtalet om levande gaturum!

Vad är ett levande stadsrum för dig? Med **#livablescales** vill vi diskutera och reflektera kring vad som skapar levande platser, stadsrum och miljöer. Scapes syftar till olika typer av miljöer som landscape, playscape, roofscape, streetscape och så vidare. Vi berättar gärna mer om hur vi arbetar med Livable'scapes i utformningen av framtidens städer, platser och landskap. Vi vill gärna höra era tankar och bjuder in till samverkan om framtidens levande gaturum.

Kontakta eller besök oss gärna!

livablescales@edges.se

www.edges.se

040- 97 87 90

Södra Bulltoftavägen 51, Malmö

Klimatoptimerad utformning

Den pågående klimatkrisen medför globala problem med lokala konsekvenser. Ur ett stadsplaneringsperspektiv uppstår det ständigt scenarion som påvisar att våra städer är sårbara och dåligt rustade mot extrema och mer frekventa väderfenomen. Stigande havsnivåer, mer intensiva samt mer frekvent förekommande skyfall, värmeböljor och torrperioder skapar direkta utmaningar och måste hanteras på lokal nivå. Städernas tätt bebyggda miljö och stora hårdgjorda ytor försvårar hanteringen av de ökade mängder nederbörd och varmare temperaturer som samhället står inför. För att mildra konsekvenserna och stärka resiliensen behövs flera smarta tillvägagångssätt vid planering och utformning av stadens rum.

Att gestalta och bygga klimatsmart ska vara självklart för alla!

Medvetenhet kring hållbarhet är viktigt både i större och mindre skalor; från planering till genomförande och skötsel. Det finns flera verktyg för att arbeta med klimatsmart utformning av stadens rum på flera plan och i olika skeden; från strategiska planer till grönytefaktorberäkningar, skyfallsberäkningar, olika typer av miljöcertifieringssystem och en aktivt hållbar gestaltning av stadens rum.

I staden finns ofta flera outnyttjade vattenresurser såsom bland annat dräneringsvatten och grävatten. Dessa volymer behöver hanteras cirkulärt, exempelvis nyttjas för bevattning i stället för att bevattna med renat dricksvatten. Vi måste hitta vägar för samverkan mellan

stadens aktörer och det blågröngråa för att ta tillvara på denna viktiga resurs. Genom att koppla samman stadens byggnader och dess mellanrum som del av blågröngråa-system kan positiva synergieffekter skapas. Hållbar dagvattenhantering, biologisk mångfald och gröna värden för människor, djur och insekter i staden kan kombineras från tak till mark, mellan kvartersmark och allmän platsmark.

Ett ytterligare steg mot en mer hållbar stad är att titta närmare på stadens minsta beståndsdelar och deras miljöpåverkan, genom det kan vi göra skillnad. Ett sätt att minska koldioxid i atmosfären är att använda biokol i vegetationsytor. Bioolet verkar som en kolsänka, samtidigt skapar det goda förutsättningar mikroorganismer och vegetation. På Edge har vi har påbörjat arbetet med att klimatberäkna våra projekt för att se vilken påverkan dessa ger; från produktion till färdigt resultat och vidare när platsen åldras över tid. I linje med detta har vi på uppdrag av Malmö stad utvecklat förslag till skolgårdar utan mikroplaster. Vilka material som föreskrivs och deras egenskaper har stor betydelse för stadens ekologiska fotavtryck. Långsiktigt hållbara material och cirkulär materialhantering är att föredra framför mer förgängliga och svårskötta alternativ samt inköp av nya material. Följande tre punkter sammanfattar våra tankar:

- *Klimatberäkna projekt och anläggning*
- *Undersök och välj material utifrån klimatpåverkan, beständighet och återanvändbarhet*
- *Integrera dagvattenhantering och biologisk mångfald i de byggda strukturerna*

Ett gestaltat tak med klimatsmarta lösningar. Kv Koggen, Malmö

ed|ge

Se till att alltid skapa gynnsamma biotoper!

Det gröna taket bidrar till ett behagligare mikroklimat!

Hitta möjligheter att hantera regnvatten genom att fördröja och använda till bevattning

Planteringar med biokol, gynnsamt för klimatet, växtlighet och mikroorganismer!

Ett perfekt kryp-in

Vidare läsning:

Handbok om blågröngrå system, Edge
<https://bluegreengrey.edges.se>

Skolgårdar utan mikroplaster, Edge
<https://edges.se/uppdragsskolgardar-utan-mikroplaster>

Stadsvatten, Edge
<https://bluegreengrey.edges.se/article/stadsvatten-den-outnyttjade-resursen>

Multifunktionalitet & samverkan

I der urbana miljöerna ska flera funktioner samsas på en begränsad yta. En stigande befolkningstäthet i kombination med en intensifierad förtätning av städer medför efterfrågan på fler samhällsviktiga funktioner per ytenhet i staden. Genom att kombinera funktioner utan att göra avkall på den mänskliga skalan eller miljön så kan ett levande stadsrum skapas. För att nå dynamiska och varaktiga lösningar är det viktigt att aktörer som representerar olika intressen tillåts att påverka denna funktionssamordning tidigt i gestaltningen.

Med varsam gestaltning kan flexibla platser med positiva synergieffekter mellan flera funktionaliteter skapas, vilket även kan främja samverkan mellan olika aktörer och brukare. Utrymme för flera funktioner på samma plats kan även bidra med att användningen av platsen optimeras och öka ansurs- och kostnadseffektiviteten.

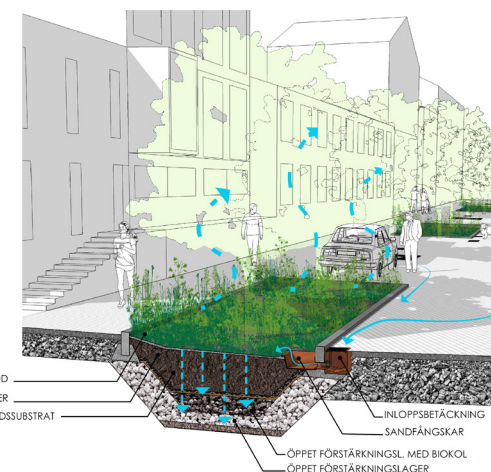
I gestaltandet och projekteringen kan man försöka eftersträva att:

- Möjliggöra flera funktioner och system inom samma yta
- Optimera synergier genom att applicera aktuell kunskap och modern teknik
- Ständigt utvärdera anläggning för att förbättra för framtida funktioner

Mångfunktionella platser tillgodoser flera behov samtidigt.

Inom urbana miljöer finns en stor efterfrågan på att hantera många tekniska lösningar på mindre ytor. Multifunktionalitet kan uppnås genom att hårda system och lösningar integreras med mjuka värden; det kan exempelvis röra sig om att skapa lösningar för olika trafikslag tillsammans med hantering av dagvatten. Genom integration av blå, gröna och gråa system skapar vi multifunktionella miljöer som kan hantera transport och trafikbelastning (det grå), dagvatten (det blå) och samtidigt ger vegetationen det utrymme den behöver för att frodas (det gröna). Genom detta kan alltså flera samhällsviktiga funktioner kombineras med positiva synergieffekter på en förhållandevis liten yta.

Genom att använda Gatufunktionsindex går det att identifiera vilka funktioner som tillgodoses i en gatumiljö. Indexet har utvecklats av Spacescape inom ramen för vinnovaprojektet Smarta gator.

Principsektion blågröngrå system, Edge.

Smart att ta paraplyet en dag som denna!

Växtkomposition som stöttar regnbäddens funktion

Öppna förstärkningslager under de hårdgjorda ytorna för ökad fördröjningskapacitet vilket även ger trädens rötter gott om utrymme

Öppningar i kantstenen och rätt lutningar visar vattnet vägen rakt ner i planteringsytorna

Regnbädden skapar en trygg separering mellan trafikslag och vilket bidrar till en mer trivsamt miljö!

Vidare läsning:

Gatufunktionsindex
<https://www.smartagator.se/>

D. Sim
Soft City: Building Density for Everyday Life

Boverket
Mångfunktionella gator
Rapport 2019:7

Direkt fördröjning och hantering av dagvatten och avrinning ner i regnbädd. Strandbogatan, Uppsala

Pålitlig gestaltning & smart mobilitet

Vid utformning av urbana rum är det viktigt att tänka på upplevd trygghet och den faktiska säkerheten på platsen. Trygghet är en subjektiv uppfattning som kan definieras som en avsaknad av rädsla, oro och upplevd utsatthet för risker, medan säkerhet avser de faktiska riskerna att drabbas av någon typ av olycka. Rumsliga förutsättningar kan påverka känslan av trygghet på flera olika sätt, exempelvis genom inverkan på den upplevda risken att utsättas för brott eller råka ut för trafikolyckor. Att kunna vistas i trygghet utomhus oberoende tidpunkt på dygnet, etnicitet, kön, ålder och funktionsvariation ska vara en självklarhet.

Även om trygghet är en subjektiv fråga finns det åtgärder i den fysiska miljön som de flesta anser ökar tryggheten. Trafikrelaterade frågor påverkar i hög grad både trygghet och säkerhet inom urbana rum. För att undvika trafikrelaterade olyckor kan det göras hastighetsdämpande åtgärder.

Gaturum ska utformas för oskyddade trafikanter och barn eftersom dessa grupper löper större risk för allvarigare konsekvenser vid olyckor. För att säkerställa barnens plats i gaturummet och se till att de kan röra sig på egen hand behöver deras perspektiv inkluderas i flera delar av planeringen och utformning av våra städer. Vi tycker det är viktigt att föräldrar kan låta sina barn gå eller cykla till skolan på egen hand.

Säkra och lekvänliga gaturum skapar goda förutsättningar för ökad fysisk aktivitet och hälsa, samtidigt som det tidigt ger yngre brukare en vana att använda cykel som transportmedel. Väl tilltagna cykel- och gångytor är ett exempel på hur platsens fysiska gestaltning kan användas för att skapa

goda levnadsförhållanden och samtidigt underlätta för människor att göra hållbara val i vardagen. Cykelparkeringar av olika slag (för cyklar, elcyklar och lådcyklar) kan med fördel placeras nära entréer och bilparkeringar placeras längre bort, vilket har stor påverkan på upplevelsen av vilket transportsätt som är förvalt på platsen.

Hållbar mobilitet är att erbjuda ett miljövänligt, tillgängligt och hälsofrämjande transportsystem.

För att skapa säkrare framkomlighet för fotgängare och cyklister kan man med fördel använda trafikseparerande åtgärder. I andra fall är blandad gång/cykel- och biltrafik fördelaktigt beroende på platsens förutsättningar (ex. gångfartsområden). Från och med 1 december år 2020 är det möjligt för kommuner att införa cykelgator. Då möjliggörs främjander av cykeltrafik utan att utesluta motortrafik. Motorfordonen ska väja för och anpassa sin hastighet efter cyklisterna på dessa gator.

Vägmärke för cykelgata

- Gestalta för överskådlighet, tillgänglighet och god orienterbarhet
- Utforma gator för lägre hastigheter och begränsa framkomlighet för motortrafik
- Gör det lätt att ta kloka beslut och göra hållbara val som främjar klimatsmarta vanor

Prioritering av hållbara trafikslag med hjälp av cykelgata, Århus.

ed ge

Vidare läsning:

A. Ståhle

Alla behöver närhet: Så blir framtidens städer

M. Colville-Andersen

Copenhagenize: The Definitive Guide to Global Bicycle Urbanism & Bicycle Culture by Design
TEDxZurich
([youtube.com/tch?v=pX8zZdLw7cs](https://www.youtube.com/watch?v=pX8zZdLw7cs))

Trafikverket

Trafik för en attraktiv stad

Avsaknaden av parkerade tomma bilar = mer plats för människa och natur

Här används vegetation som rumsavdelare. Det skapar dessutom en mysig lummighet, behagligt mikroklimat och dagvattnet tas om hand om bättre!

Skyddade cyklister och fotgängare

Förhoppningsvis trygg och nöjd cyklist

Cykelgata där motortrafik väjer och anpassar sig efter cyklisternas hastighet

Vidare läsning:

A. Stähle

*Alla behöver närhet:
Så blir framtidens städer*

J. Gehl

*Life Between Buildings:
Using Public Space*

Visuell och audionom
upplevelse av vatten.
Maskerar till viss del
trafikbuller vid vistelse
nära vattenkällan

Befintlig, rumsskapande och
skyddsvärd gröstruktur

Ren luft och
skönt fågelkvitter

Säkra passager
och stråk

Mänsklig skala
och möjlighet till
umgänge

Lätt att rulla

Rum för flexibla
verksamheter (mums
crêpes!)

Vistelseyta med variation
i material och möjlighet
till passage eller
umgänge.
Bantorget, Lund

Platser som lockar

Attraktiviteten hos en plats innebär dess förmåga att vara tilldragande och användbar för människor och verksamheter, samt dess förmåga att stötta biologisk mångfald och erbjuda rekreation. När en plats ska utvecklas eller omgestaltas bör man i tidigt skede undersöka, reflektera över och ta hänsyn till platsens sammanhang och funktion. Kanske är det platsens mjuka värden och själ som gör att den känns trivsamt, kanske är det de fysiska strukturerna eller artefakterna. Svaren kan finnas lagrade i platsens historia och ge indikationer på framtida potentialer för liv.

till er mer spännande upplevelse och fritt rörelsemönster. Om platsen har lite påverkan från trafikbuller och desto mer närvaro av sinnesrika förnimmelser så skapas starkare känslor av rekreation och välbefinnande. Det är även viktigt att tänka på barnens plats i staden och aktivt värna om att rätten till utemiljö och tillgänglighet för alla. Utformar vi staden med tanke på flera brukargrupper förutsättningar så kan vi skapa inkluderande, säkra och lekfulla platser i våra städer! Det är därför viktigt att fundera kring:

Utformningen av ett stadsrum avgör spelreglerna för livet på platsen.

Utformningen sätter ramarna för vilka aktiviteter och händelser som kan utspela sig på en plats, och för vem, samt vilka beteenden som främjas. En plats som upplevs attraktiv är inkluderande och användbar för flera människor och är oftast utformad utifrån den mänskliga skalan. En stor del på att alla förflyttningar och resor börjar och avslutas med transport till fots. Genom att öka förutsättningarna för fotgängare på platsen kan man till viss del öka attraktiviteten. Målet är att skapa platser som man gärna passerar som är värda att ta en omväg för och där man gärna stannar till, där det finns möjligheter för rekreation, lek, interaktion och ett utbud av service samt handel.

Platser och gaturum upplevs med levande om det finns en brokighet i den fysiska strukturen och inslag av grönska som bidrar

- De befintliga värdena på platsen
- Vilka intressen som ska tillgodoses
- Hur fler brukare kan integreras och tillgängligheten för dem kan öka
- Dialogen med/mellan nyttjare och brukare, makthavare

Några röster om vad levande stadsrum är, från deltagare på konferensen Livable 'scapes 2020

”Ett stråk som är attraktivt att vistas på, där man **känner sig trygg** och som man väljer att ta även om det egentligen är en liten omväg.” - Sofia

”Gestaltningmässigt känns ett gaturum mer levande om det finns en **brokighet** och **där funktioner och ytor är sammanvävda**. Det sänker hastigheten, skapar mötesplatser, ett mer **spännande och fritt rörelsemönster**.” - Ann-Sofie

”En plats där man kan känna sig trygg och dagligen kan **återhämta sig från stress**. En plats med **sinnesrika upplevelser** och som är **utan buller**. Ett rum där människor från olika sociala grupper kan känna sig välkomna.” - Martin

”Ett **grönt gaturum** som ger utrymmen för människor att färdas, mötas och se varandra. Ett levande gaturum är **multifunktionellt** och **barnvänligt** med en hög detaljeringsgrad.” - Johanna

”Livable 'scapes för mig innebär platser och miljöer där alla kan och **vill vistas, mötas och röra sig på samma villkor**.” - Mikaela

#livablesapes

livablesapes@edges.se

www.edges.se

040 - 97 87 90

Södra Bulltoftavägen 51, Malmö